„Radomer-Kielcer Leben" 19 (309) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" VII-טער יאָהרגאַנג פּרייז 25 גראָשן

הײַנט 8 זײַטן.

Radom, Piątek 16 Maja 1930 r.

ראַדאָם, פרייטאג י"ח אייר תר"ץ

Redakcja i Administracja
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען - פּרייז:
אין מילימעטער שורה: פאַרן טעקסט 40 גר.
" " " אין " 60 "
" " " נאָכ'ן " 25 "
די 1-טע און לעצטע זייט ענטהאַלטען 8 שפּאַלטען
" אין טעקסט 4

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

הײַנטיגען זונטאַג 20 טאָג אין אייר, דעם 18 מאַי ה. י.
אין דעם טאָג פון אונזער גרויסען אומגליק, פאַלט-אויס די ערשטע שמערצליכע יאָהר-צייט
פון אונזער ליבען און אונפערגעסליכען מאַן און פאָטער

נתן זיגמאַן זצ"ל

אין זעלבען טאָג 11 פריה ווערט אויס'ן בית-עולם אָבגעריכט ווערען אַ'הזכרה און אַרויסגעשטעלט ווערען אַ מצבה.
וועגען וואָס מיר מעלדען אונזערע קרובים, פריינד און בעקאַנטע.
די אין טיעפען טרויער פערבליבענע

פרוי, קינדער און פאַמיליע.

בעקאַנטמאַכונג.

די דירעקציע פון גימנאַזיום
„פשיאַטשול וויעדזי" (מיט רעגירונגס-רעכט.)
מאַכט בעקאַנט די פעראינטערעסירטע, אַז די עקזאַמענס פאַר די נייע אריינטרעטענדע שילער און שילערינס וועלן פאַרקומען די 2-טע העלפט טשערוויעץ 1390.
איינשרייבונגען מיט בייגעלעגטע געבורט'ס-מעטריקעס, ביז-יעצטיגע שול-צייגנישען און אימפונג'ס בעשיינונגען נעמט-אָן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום קילינסקי 13 אין די אַמט-שעה'ען.

דירעקטאָר פון גימנאַזיום
„פשיאַטשול וויעדזי" אין ראַדאָם
(—) **אינזש. רוסאַק.**

זונטאַג כ' אייר (ל"ה, בעומר) דעם 18 מאַי $10\frac{1}{2}$ פריה
ווערט געמאַכט אַ'הזכרה צוליב דער ערשטער שמערצליכער יאָהרצייט
און ס'ענטהילונג פון דער מצבה אויפ'ן קבר פון אונזער אונפערגעסליכער

פרוי און מוטער

נ. ע.

ביילה גיטיל קויפמאַן

וועגען וואָס ס'זענען מודיע אַלע פריינד און בעקאַנטע
די אין טיעפען טרויער פערבליבענע

מאַן, טאָכטער און זיהן.

דער בעוויסטער **קעפיר,**
וואָס צייכענט זיך אויס מיט זיין גוטסקייט און אונפערגלייכליכער ווירקזאַמקייט פון דער פּאָפּולערער מאַרקע
Klaudja Singalina
איז שטענדיג צו בעקומען אין ראַדאָם אויף וויטאָלדאַ 2
——— מ. 3, פּאַרטער, טעלעפ. 278. ———

Wszystkim tym którzy oddali ostatnią posługę członkowi i kolodze naszemu
b. p. **Maurycemu Kamjonerowi**
a wszczególności W.W. P.P. D-rom F. Finkielstejnowi
Kadysiewiczowi, Lewi'emu, Goldblumowi
za bezinteresowną okazaną pomoc, jak również p. Gerstejnowi
i Gminie Żydowskiej w Radomiu
Serdeczne Bóg Zapłać!
Cech Fryzjerów Żydów —w— Radomiu

דער יעהרליכער סימפאָנישער
מוזיק-קאָנצערט

שבת דעם 17-ען מאַי 1930 8 אָוונט
קומט פאָר אין טעאַטער „ראָזמאַריטשעק"

אין דער אויפפיהרונג פון די שילער און שילערינס פון דער מוזיק-שולע אין ראַדאָם אונטער דער לייטונג פון **פ. גיסער.**
אין פּראָגראַם געהען אריין די בעסטע שאַפונגען פון: בעטהאָווען, היידן, בעריא, גלוק, דאַנקל, גאַלטערמאַן א. אנד.
ס'נעמען אַנטייל דער פערגרעסערטער סימפאָנישער ארקעסטער, קוואַרטעט, סאָלאָ, פידעל, פאַרטעפּיאַן און וויאָלאָנטשעל.

יחיאל קאממער ז״ל

היה איש ואיננו עוד
ושירת חייו באמצע נפסקה.
(ביאַליק).

פון ניו-יאָרק איז אָנגעקומען א ידיעה, אַז דעם 22-טען מערץ איז דאָרט גע-שטאָרבען ה׳ יחיאל קאממער, געוו. לאַנגיעהריגער אינטענדענט פון יודישען שפיטאַל אין ראדאָם אין עלטער פון 67 יאָהר.

דער טויט פון דעם נפטר האָט גע-מאכט אויף זיינע פריינד און פיעלע פערעהרער אַ ערשיטערענדען איינדרוק. כדי געהעריג אָבצושאצען דעם אונגע-וועהנליכען מענש, מוז מען שילדערן זיין הויז און ווי אונזערע חז״ל האָבען אונז געלערענט ביתו זו אשתו, מוז דאָ אויך זעהר תארים דערמאָהנט ווערען די פרוי מרים קאממער ז״ל, וועל-כע איז פון אַ פלעקען טיפוס ווי א זעלנער אויף זיין שווערען פאָסטען גע-שטאָרבען אין א׳ שבט תרס״ו (6/1 1916). דער אונדאַנקבארער שיקזאַל האָט גורם געוועזען, אַז ביז היינט איז צומאָלט א קליינע אזכרה נישט געמאַכט געוואָרען נאָך דער דאָזיגער אשת חבר כחבר.

דאָס הויז פון מרים און יחיאל קא-מער האָט פערדיענט פערשריבען צו ווערען מיט גאָלדענע אותיות אין דער מאָנאָגראַפיע פון דעם יודישען ראדאָם. דאָס איז געוועזען אַ בית ועד לחכמים אין בעסערען און אידעאלערען זין פון דעם וואָרט. שטעלט אייך פאָר אַ הויז גאַסטפריינדליך אין אַלע הינזיכטען, וואו דער פשוט׳ער הונגעריגער האָט געשטילט זיין פיזישען הונגער, דער דורשטיגער זיין פיזישען דורשט און דער גייסטיגער הונגעריגער און דורש-טיגער האָבען דאָרט געפונען דעם גייס-טיגען גענוס, דעם דגן שמים אין דעם זין ווי דער נביא עמוס דרוקט זיך אויס: „לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דבר ה׳“. יעדע עדעלע איניציאַטיוו, יעדע שעהנע אידעע, יע-דע געזעלשאַפטליכע, קולטורעלע, פי-לאַנטראָפישע ארבייט איז ענטוועדער געבוירען אין דעם דאָזיגען הייליגטום, אָדער בעקומען די העכסטע שטופע פון ענטוויקלונג, וועניגסטענס דעם בעסטען און רעאַלסטען אָבקלאַנג. ווען מען האָט געמוזט אין די שווערע צארישע צייטען דורכשמוגלען די נייעסטע לאָזונגען פון דער דעמאָקראַטיע, פון דעם אויפוואַ-כענדען יודישען רענעסאַנס, פון יודי-שער קונסט, יודישער ליטעראַטור און איבערהויפט יודישער שאַפונג.

אונטער דער מאַסקע פון „הזמיר“, זענען די קאָמפערס געוועזען די צענט-ראַל פיגורען אין דער געזעלשאַפט און זייער הויז דאָס בית המקדש פאַר די אַלע העכסטע שטרעבונגען און טהאָטען. גאַנצע טעג און גאַנצע נעכט אין בוכ-שטעבליכען זין פון דעם אויסדרוק האָ-בען די עדעלע מאַן און פרוי קאממער אוועקגעגעבען פאר די יודישער קונסט, טעאַטער, ליטעראַטור. אויף דעם טיש אין הויז קאמער זענען געוועזען ברייט אויסגעשפרייט, ווי אין דעם גרעסטען לעזעזאַל, אַלערהאַנד יודישע צייטשריפ-טען און פריש-געבאַקענע אויסגאַבען און ביכער, און האָט יעמאַנד געוואָלט אַ לעצט בוך לעזען, אָדער אַ פריש יודיש בלאַט זעהען, האָט ער עס אין קיין אַנדער הויז אין ראַדאָם נישט גע-פונען, חי נאָר אין הויז קאמער. דאָס דור פון פאַר דער מלחמה האָט זיך נישט געקאָנט פאָרשטעלען א אימפרע-זע, אַ פאָרלעזונג, א ליטעראַטען-בעזוך אָהן דער בעטייליגונג מיט לייב און זעעלע, מיט דער טאַש און מיט פער-ווענדונג פון גרויסע קרבנות מצד די קאָמערס.

דער קריעג מיט זיינע משלחת מלאכי רעים האָט איבערגעריסען אין דער פולער בליה-צייט דאָס נוצליכע לע-בען פון דער 42-יעהריגער מרים קא-מער און דאָמיט אַ תל געמאַכט פון דעם זעלטענעם פאטרי-ארכאַלישען יודיש אריסטאָקראַטישען, געזעלשאַפטליך-קול-טורעלען הויז.

דער פריהצייטיגער טויט פון דער געליעבטער פרוי און לעבענס בעגליי-טערין האָט אונטערגעהאַקט די פליגעל און די פרוכטבארע קולטורעלע טעטיג-קייט פון ה׳ יחיאל קאמער; איבריגענס איז די צייט נישט געוועזען געאייניגט צו גייסטיגקייט... ס׳איז געוועזען דאָס געיעג נאָך געלד, נאָך גענוס, די פסי-חאָלאָגיע פון אכול ושתה כי מחר נמית...

אין יאָהר 1917 וואַכט אויף ה׳ קא-מער ז״ל פון זיין טרויער-שלאָף און ווערט מיין רעכטע האנד אַלס וויצע-פאָרזיצענדער, אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, וועלכע ווערט אויפגע-בויט אין דעם הויז פון באַסעק אונ-טער דער פערמאַסקירטער פירמאַ פון קולטורע, (ווייל די עסטרייכער האָבען דעם ציוניזמוס נישט לעגאַליזירט) אָב-וואָהל יחיאל קאמער איז קיינמאָל קיין בארטייאישער ציוניסט נישט געוועזען. ער ארבייט דאָן אויף דעם קולטורעלען געביעט ביז צו דעם יאָהר 1919.

נאָכדעם ווי אמעריקא האָט זיך פאַר אונז צוריקגעעפענט, פאָהרט ה׳ קאמער ז״ל נאָך ניו-יאָרק צו זיינער שוועסטער אין דער פעסטער איבערצייגונג, אַז ער וועט צוריקקומען קיין פוילען, כדי ויינע ביינער זאָלען קענען האָבען די אייביגע רוה נעבען דעם קבר פון זיין פערגע-טערטער פרוי. ליידער איז זיין הייסער וואונש נישט ערפילט געוואָרען, ס׳איז עהער מקוים געוואָרען אויף איהם דער פסוק: ולא ידע איש את קבורתו — אַז דער מענש ווייסט נישט וואו ער וועט בעגראָבען ווערען. אַ לונגען-אָנצינדונג האָט צונישט געמאַכט דעם לעצטען ווי-לען פון ליעבען נפטר און ער האָט געפונען זיין רוה אויף דעם ראַדאָמער בית הקברות אין ניו-יאָרק.

דאָס דור, וועלכעס האָט בעגלייט יחיאל קאמער ז״ל אין זיין אייביגע רוה האָט נישט אַזוי ווייט בעקאָנט גע-הערינ אָבשאַצען דעם גרויסען פשוט היסטאָרישען ווערט פון דעם נישט-מאָג-טעגליכען מענשען, וועלכער וועט אָבער לעבען דורות לאַנג אין זכרון פון זיי-נע פיעלע פריינד און פערעהרער און וועמענס אינהאַלטסרייכע לעבען וועט דיענען אַלס שעהנער מוסטער פאר די צוקונפטיגע דורות.

תנצב״ה.

פלטי מושקאַבליטה.

די שענסטע
טאַפּעטען
צו זעהר ביליגע פרייזען
קען מען נור בעקומען
אין דער לאַנג-יעהריגער פירמע
ש. שטיינמאַן
ראַדאָם, לובלינער 21.

טאג-בוך
פון א ראַדאָמער זעלבסטמערדער.

מיינע שטכטער געדאַנקען אין דער מאַמע.

ווען איך האָב געוואָגט צו זאָגען שטראָף-רייד און אויסצו׳מוסר׳ען די אַריצירען פאַר זייער ערלויבען זיך, אין אוא ערנסטען מאָמענט, ווען רוס-לאַנד געפינט זיך אין אַ זעהר בע-דראָהטע לאַגע, צו פלירטיווען און צו ווייילען זיך — האָב איך אינגאַנצען גע-ציטערט. אמת, איך האָב געשפיעלט אויף די סעמינאַלסטע סטרונעס פון דער רוסישער נשמה, וועלכע איז אין יענער צייט געווען דורכגעדרונגען מיט פאַטריאָטיזם. אונטער וועמענס היפנאָז זי איז גרייט געוועזען זיך מקריב צו זיין פאר׳ן כבוד פון צאַר און פאַר׳ן שטאָלץ פון „וועליקאיאַ ראָסיאַ“, אמת, איך האָב פערשטאַנען, אַז דער דאָזיגער ארגו-מענט איז בכח נישט נאָר. נישט אויפ-צורייצען געגען מיר די צארישע פער-טיידיגער, נאָר אויך צווירקען אויף זיי, אַז זיי זאָלען זיך נאָך פערשעמען פאַר מיר און בעקומען צו מיר רעס-פעקט. אין דעם אמת זאָגענדיג איז ווירקליך אַזוי געווען. אין דער ערש-טער מינוט, האָב איך טאַקע בעמערקט, ווי זיי ווערען צוטומעלט און לאָזען אַראָב די אויגען פאַר בושה. די אָפי-צירען האָבען זיך מיט עהרענפורכט אויפגעכאַפט ווי צום בעפעהל און וואַק-לענדיג זיך פון שכרות אינטערטעניג אויסגעבּרימט: ווינאָוואַט! — איך בין ביי זיך אין דעם מאָמענט געוואָרען גאָר געהויבען. אַ געפיהל פון שטאָלץ און גרויסקייט איז געוואַקסען אין מיר און אין געדאַנק האָב איך גערעוט צו זיך: בראַוואָ, ס׳האָט זיך דיר איינגעגעבען. חברה איז צע׳חושט און באַלד, באַלד ציהען זיי אָב פון דאַנען.

דאָס האָט אָבער לענגער נישט גע-דויערט ווי אַ קליינע ווייל. ווען די אָפיצירען זענען שוין געשטאַנען ביי דער טהיר צום אוועקגעהן האָט זיך די סיטואַציע געענדערט נישט צום גינסטען פאַר מיר. איינער פון זיי, דער יונגסטער, וואָס האָט אַזוי פעסט צוגע-דריקט צו זיך מיין יונגערע שוועסטער, האָט שטעהענדיג שוין אויף דער שוועל פיט׳ן פנים צום דרויסען זיך פלוצלינג

געוואַלט ווערען מיט איין מאָהל אַ גביר, אָבער דערפאַר וועט ער אָבזיצען דריי יעהרליך אין חד-גדיא.

ווי אונזערע לעזער געדענקען, האָבען מיר זיינער צייט בעשריבען אויספיהרליך, ווי אזוי ס'איז געפעלשט געוואָרען א טשעק, וואָס איז אויסגעשטעלט געוואָרען פון דער היגער „באַנק גאָספּאָדאַרטשי קראַיאָוועגאָ" אויף 286 זל. — אויף א סומע נישט מעהר און נישט ווינציגער ווי פון 86,500 זל.

די דאָזיגע אַפערע איז אויסגעפיהרט געוואָרען אין מאָנאט ליסטאָפּאַד פון פאָריגען יאָהר 1929, און האָט דאַן אַרויסגערופען אַ גרויס אויפרודערונג אין אַלע היגע סוחרישע און פינאַנציעלע קרייזען.

פאָריגע וואָך איז פאַר'ן היגען קרייז-געריכט געשטאַנען אַ געוויסער אולאַטאָווסקי, וועלכער איז אונטער דער בעשולדיגונג אין אויספיהרען די טשעק פעלשונג אַרעסטירט געוואָרען אין ווארשא.

פון בעשולדיגונגס-אקט ווייזט זיך אַרויס, אז דער זעלבער האָט דעם 26 ליסטאָפּאַד 1929 אריינגעגעבען אין „באַנק גאָספּ. קר." 4 וועקסלען אויף אינקאַסע אויף נאָמען פון יוזעף וואַיטשעכאָווסקי. די סומע פון אַלע 4 וועקסלען האָט בעטראָפען 3800 זל. אַלע וועקסלען זענען געווען אויסגעשטעלט אויף א געוויסען יוסיל קויפמאַן ראַדאָם דלוגא 9. ווי די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט געפינט זיך גאָרנישט אַזעלכער לויט דעם אָנגעוויזענעם אַדרעס. די זשיראָ'ס אויף די וועקסלען זענען געווען פון איינער פון די לאָדזער פאַבריקען. איין וועקסעל פון 300 זל. איז אין טערמין אויסגעקויפט געוואָרען. נאָכהער האָט דער בעשולדיגטער אָנגענומען אַלס אַ אינקאַסע פאַר איינעם פון די וועקסלען אַ סומע פון 286 זל., אויף וואָס ער האָט בעקומען אַ טשעק אויסגעשטעלט אויף דער באַנק פאַלסקי. דער אָנגעקלאָגטער האָט דורך כעמישע מיטלען געפעלשט דעם טשעק און פון 286 זל. אויפגעשריבען 86,500 זל. און טאַקע אַזאַ סומע אַרויסבעקומען פון דער היגער באַנק פאַלסקי.

צום פּראָצעס איז אַרויסגערופען געוואָרען אַ רייהע עדות, צווישען זיי דער דירעקטאָר פון באַנק פאַלסקי, וויצע-דירעקטאָר און איינינגע בעאַמטע פון „באַנק גאָספּ. קראַי." ווען דער בעשולדיגטער פרובט אַבלייקענען און וויל זיך נישט מודה זיין, ווערט ער קאָנפראָנטירט און די עדות, די בעאַמטע פון „באַנק גאָספּ. קרא" ערקלערען, אַז זיי דערקענען איהם אויז, אַז ער איז דער זעלבער, וואָס האָט אַרויסבעקומען דעם טשעק.

ווען דאָס געריכט פרעגט דעם בעשולדיגטען, פון וואַן ער האָט גענומען צו בעצאָהלען 5000 זל. פאַר א וואָהנונג אין ווארשא; אויף איינצוקויפען מעבעל און נאָכהער אַריינצוטראָגען נאָך 5000 זל. אין דער פּ. ק. אָ. — ענטפערט ער, אַז דער פאָטער האָט איהם געגעבען 15000 זל.

אויסהערענדיג די עדות און אויך נעמענדיג אין אכט די עקספּערטיזע, וועלכע בעווייזט, אַז די האַנדשריפט פון בעשולדיגטען איז די זעלבע, וואָס אויפן געפעלשטען טשעק, פאָדערט דער פּראָקוראָר איהם ווי אַמשטרענגסטען צו בעשטראָפען.

אדוו. בזשעזשינסקי אַלס ציוויל-מאָהנער פון דער באַנק פאַלסקי, פערלאַנגט צוצופּסק'ענען די 86,500 זל., וואָס די באַנק פאַלסקי האָט געליטען.

דער פערטיידיגער אדוו. גאָלדשטיין פון ווארשא פאָלעמיזירט מיט'ן פּראָקוראָר און בעט דעם אָנגעקלאָגטען גענצליך צו בעפרייען, מחמת די בעווייזען זענען לויט זיין מיינונג נישט גענוג אויף צו בעשולדיגען.

נאָך אַ צוויי-שעה'דיגע בעראַטונג טראָגט אַרויס דאָס געריכט אַ אורטייל, לויט וועלכען אולאַטאָווסקי ווערט פערמשפט אויף דריי יאָהר תפיסה, אַראָבּרעכענדיג איהם 6 מאָנאַטען, וואָס ער איז געזעסען ביז צום פּראָצעס.

אין פאַל, ווען דער פער'משפט'ער וויל אַרויס אויף קויציע דאַרף ער אַריינטראָגען 86.000 זל. זיין פערטיידיגער אדוו. גאָלדשטיין האָט געמאָלדען, אין נאָמען פון פער'משפט'ען, אַז ער טראָגט אַריין אַן אַפּעלאַציע.

פון גימנאַזיום „פשיאַטשול וויעדזי".

די טעג איז אין דער יודישער גימנאַזיע פאָרגעקומען די יודאיסטישע עקזאַמענס פון גאַנצען גימנאַזיאַלען אויספּאַנג אונטער'ן פאָרזיץ פון ד"ר אברהם ווייס, דאָצענט פון תלמוד פון אינסטיטוט פאַר יודאיסטישע למודים אין ווארשא.

* * *

פון 5 ביז'ן 8 מאי איינשליסליך זענען פאָרגעקומען די שריפטליכע מאַטורע-עגזאַמענס אונטער'ן פאָרזיץ פון דיר. פון גימנאַזיום „פשיאַטשול וויערזי" אינזש. רוסאק. צו די מאַטורעלע עגזאַמענס זענען צוגעלאָזען געוואָרען פאָלגענדע שילער און שילערינס: משה הערש אייזענשטאַט, נחמן בערנעמאַן, עליאש ביאַלסקי, דוד פישעל צוקער, ישראל גבריאל פרענקעל, מאַריע פרענקעל, ביילע קעניגסבערג, גיטעל קופּפערבלום, פעריל מירעל לוקסענבורג, רבקה ראָזענפעלד, גאָלדע ראַכמאַן, טויבע פענקעוויטש, איסר שוואַרץ, יצחק שמאי וואַקס, מרים ווילטשיק, חנה זאַבערמאַן, פעריל ליבע זילבערבערג.

אַלס דעלעגאַט פון קראָקאווער קוראַטאָריום ביי די עגזאַמענס איז בעשטימט געוואָרען ה' ווילהעלם ראַמישעווסקי, דירעקטאָר פון רעגירונגס-גימנאַזיע אין אָסטראָווצע.

אומגעדרעהט צו מיין שיוב און מיט א חיה'שע ווילדקייט, וואָס האָט געזעצט פון זיין פערפלאָמט, רוגזה'דיג פּנים, האָט ער קריצענדיג מיט די צייהן א ריס געטוהן מיט זיין בעזאָפענע, הייזעריגע שטים:

— איך געה נאָך נישט פון דאַנען אַוועק. לויפט נישט קאָלעגען — האָט ער זיך געווענדעט צו די איבריגע אָפּיצירען, וואָס האָבען שוין געהאַט פערלאָזט מיין הויז און געשטאַנען אין דער צווייטער זייט טהיר — לויפט נישט. דער פערשאָלטענער יעוורעי וויל אונז פון דאַנען אַרויסנאַרען. ער איז אייפערזיכטיג, וואָס מיר רוסישע קראַסאַווצעס געפעלען זיינע טעכטערלעך, און אפילו — זיין אייגענער פרוי, כאַ—כאַ—כאַ, אַ שעהנע וועלט כ'לעבען א יעוורעי, זאָל אונז רוסישע זוהן מוסר זאָגען, כאַ—כאַ—כאַ, און מיר זענען אַזעלכע לעמעשקעס און מיר לאָזען זיך אָוועקנאַרען ווי אַ קאַץ פון דער בוטער. —

מיר איז געוואָרען קאַלט אין די ביינער. כ'האָב געפיהלט ווי ט'בלוט ווערט אין מיר ענטפּאַלען, זיי האָבען זיך געכאַפּט, די צעיושעטע שהיטה-העלדען, אויף מיין קאָמבינאַציע -- האָב איך געטראַכט --- ס'איז נישט גוט, איך בין איינגעשטעלט מיט'ן לעבען. וואָס וועט דאָ זיין? —

כ'האָב בעמאָלט קיין צייט נישט געהאַט צוטראַכטען. ביים יונגען אָפּיציר האָבען זיך די שנעל-לויפענדיגע גרינע אויגען-אַפּלען איבערגעדרעהט. ער האָט איינגעקורטשעט אין דער קרום זיין ווילד-צעפּלאַשטעטען האָריגען קאָפּ צווישען די ברייטע אַקסלען, ווי אַ רויב חיה, וואָס וואַרפט זיך אויף איהר קרבן, און איידער איך האָב נאָך בעוויזען זיך אַרומצוקוקען צו געפינען ערגיץ א וועג דורך וואַנען צו אַנטלויפען, האָט אין מיינע אויערן א רעש געטוהן א געקלינגערייי פון א שווערד און שווערע טריט פון טיעף-בעשטיוועלטע פיס אויסגעמישט מיט ציטערדיגע אַקאָרדען פון רייטער-גלעקעלעך, וואָס זענען אַלץ נעהנטער געוואָרען צו מיין געהער. איך בין געוואָרען צומישט. פאַר די אויגען האָט זיך מיר געשטעלט א נעבעל. איך האָב נישט געזעהן ווער עס מאַכט די שווערע טריט און אין וועלכער ריכטונג זיי לאָזען זיך. כ'האָב אויפגעריסען אין דער גאַנצער ברייט מיינע אויגען דורכצושניידען דעם נעבעל, אָבער איידער וואָס און ווען, אויגענבליקליך האָב איך דערפיהלט, ווי צוויי פעסטע, שווערע הענד דריקען מיך ביים האַלדז און די דאָזיגע הענד טרייסלען מיך און וואַרפען מיט מיין גאַנצען קערפּער ווי א בייזער שטורם-ווינד שפּילט זיך מיט א דין בוימער-צווייגעלע. מיין קאָפּ צאַפּעלט אין די דאָזיגע הייס-גליהענדיגע הענד און אַט, אַט דוכט זיך מיר, ווי ער שטויפּט אַרויס דעם קאָפּ פון מיין האַלדז און א סוף, ס'איז קאַפּוט מיט מיר. מיר פערפעהלט אויס אָטהעם און איך הויב שוין אָן כאָרכלען ווי א גוסס. איך דערפיהל ווי מיינע אויגען ווערען אָהן אַ שיעור גרויס, אָבער זעהן, זעה איך שוין נישט קיינעם ווי מיינע אויגען וואָלטען פערגלאָזט געוואָרען מיט אַ הייטעל. איך הער בלויז אַ גרויס געוואַלד. און די קולות דערקען איך נאָך, אַז דאָס שרייט מיין פרוי און טעכטער און איך בין מיך משער, אַז דאָס בעוויינען זיי שוין מיין טוידט.

גאָר אומגעריכט דערפיהל איך ווי ס'ווערט מיר גרינגער, איך פיהל נישט מעהר קיין גרויסע יסורים און דאָס צופרעסען מיר דעם האַלדז הערט אויף. מיין איך ווידער, אז דאָס איז דערפאַר, וואָס איך בין שוין טוידט. און אַ טויטער פיהלט נישט מעהר קיין וועהטאָג. איך וויל שוין פערמאַכען די אויגען און טיעף אין האַרצען וויל איך שוין

אַ גוטער שווער, אַ בייזע שוויגער און אַ „צנועה'דיגע" שניר.

שוין דריי יאָהר נאָך דער חתונה און דאָס פּאָר־פאָלק לעבט זיך ווי צוויי טייבעלעך. אין זייער געצעלט הערשט שלום ושלוה, אַז גאָט און לייט שעפּען נחת און זענען צופרידען. איז אַלץ אַזוי געגאַנגען כשורה און דאָס פּאָר־פאָלק וואָלט זיך אַזוי ווייטער גליקליך געלעבט און פערברענגט זייערע יאָהרען אין אַ שטילע, רוהיגע אידיליע.

האָט אָבער די וועלט אַ טבע צו זאָגען שפּריכווערטלעך און איינער פון די שפּריכווערטלעך איז, אַז „גליק איז נישט אויף אייביג". און, אַז די וועלט זאָגט, איז עס נישט גלאַט אַזוי אויסגעטראַכט פון דער הוילער וואַנד, נאָר געוויס האָט עס הינטער זיך אַ געוויסען גרונד, והראיה דאָס דאָזיגע פּאָר־פאָלק.

מען ווייסט נישט פון וואָס, מען ווייסט נישט פון וואַן, נאָר גאָר פּלוצלינג האָט די שוויגער (דעם יונגערמאַנס מוטער) בעמערקט, אַז איהר מאַן, ס'הייסט דער שווער, אַ 56־יעהריגער יוד איז עפּעס נישט אין בעסטען אָרדנונג. וואָס איז? — גאָרנישט, ער איז עפּעס נישט גלייכגילטיג צו זיין שניר.

דאָס איז איהר אַ ביסעל נישט געפעלען און כדי נישט צו זיין אַ חושד בכשרים האָט די שוויגער זיך אָנגעהויבען מעהר פּעראינטערעסירען מיט דעם ענין און צו דעם צוועק אונטערגענומען אַ אָבסערוואַציע, וואָס האָט איהר געבראַכט ממש שטוינענדע רעזולטאַטען. זי האָט גענומען דעם אַלטען אויף אַ „שטשישלע" קאָנטראָל און דער עיקר ביינאַכט נאָכגעקוקט איהם ווי אַזוי ער איז זיך נוהג און, צי ער ריכט טאַקע אָב חצות, ווי אַ סך פרומע יודען טהוען.

די אָבסערוואַטאָריע, וואָס די שוויגער האָט פערלעגט האָט איהר געעפענט די אויגען אין געוויסען איהר, אַז ס'איז אַ „גלגול החוזר בעולם", ס'הייסט, אַז די וועלט דרעהט זיך און מיט איהר אויך די זינדיגע מענשען געביך. זי האָט נעמליך בעמערקט ביינאַכט. איבערהויפּט מאָנטאָג, דינסטאָג, ווען דער יונגערמאַן, איהר זוהן, פאָהרט על פי רוב קיין וואַרשא נאָך סחורה. ווערט איהר מאַן, ס'הייסט דער שווער, נעלם. ווען זי האָט איינמאָהל איהם נאָכשפּיאָנירט זיינע טריט. האָבען זיי איהר געפיהרט צום צימער. טאַקע ווי דאָס יונגע פּאָר־פאָלק וואָהנט. די שוויגער, וועלענדיג וויסען וואָס ער טהוט דאָרט, האָט זי אַריינגעקוקט דורכ'ן שליסעללאָך און זי האָט דערזעהן אַזעלכעס אויף וואָס זי האָט דריי מאָהל אויסגעשפּיגען... אַנשטאָט חצות־אָבריכטען און בעוויינען דעם חורבן פון בית־מקדש, האָט ער זיך דער אַלטער גאָר משמח געווען און געטרייסט די שניר, זי זאָל זיך נישט מצער זיין און נישט בענקען אַזוי שטאַרק נאָך איהר „הייס־געליבטען" מאַן... ווען די שוויגער האָט נאָך מעהר געקוקט האָט זי דערזעהן שיער און שניר אין אַזאַ פּויזע, וואָס האָט איהר דערמאָנט איהרע אַמאָליגע האָניג־חדשים...

פערשטעהט זיך, אַז נאָך אַזאַ מעשה, האָט שוין די שוויגער נישט געקענט שטילשווייגען. זי האָט געעפענט איהר מענה לשון און תיכף רעאַגירט אויף אַזאַ אופן, אַז דער אַלטער איז באַלד געוואָרען צוריק „פּשיטאָמנע"... מיט דעם האָט זיך נאָך נישט געענדיגט. אין שטוב איז געוואָרען אַ קאָך און אַ טומעל. אויף דער הויף, שכנים האָבען געלאָזט פאַלען ווערטער, אַזוי לאַנג און אַזוי ברייט ביז דער ענין איז דערגאַנגען צו הרב קעסטענבערג, וועלכער האָט געשיקט רופען דורכ'ן שמש דעם יונגערמאַן, זיין ווייבעל, דעם שווער און די שוויגער.

ווען דער שווער האָט דערהערט וועגען וואָס ס'האַנדעלט זיך האָט ער ער פערלוירען ס'לשון און אַ פערשעמטער אַראָבגעלאָזען די אויגען. דער רב נעמט אַלע אויפ'ן פערהער און פרעגט יעדען בעזונדער וואָס ער ווייסט. צום ערשט טענה'ט דער יונגערמאַן און ער זאָגט: רבי, יאָך וויל האָבען מיין ווייבעל, זי איז אַ כשר קינד, אַ אמת'ע צנועה, זי האָט מיך ליעב און איך זי אויך. מיין מאַמע גלויב איך נישט, זי קריגט זיך שטענדיג אַרום מיט'ן טאַטען. —

דאָס ווייבעל גיעט אַ אויסמיידענדיגען ענטפער. ווען דער רב פרעגט איהר: זאָגט נאָר פרוי, ווי אַזוי זעהט אויס ביי אייך דאָס לעבען, זענט איהר צופרידען פון אייער מאַן? —

— נישט זעהר און נישט שטענדיג...

— ענטפערט דאָס יונגע ווייבעל אַוועקקעהרענדיג דאָס פּנים אין אַ זייט.

— זאָגט דייטליך, וואָס מיינט איהר דערמיט צו זאָגען — פרעגט דער רב.

— הייליגער רבי, מיין מאַן איז אַ ביסעל צו־שוואַך, ער איז נישט זעהר קיין געזונטער... — לאָזט אַראָב דאָס ווייבעל די אויגען.

— און ווי בעציהט זיך אייער שווער צו אייך? —

— איך האָב צו מיין שווער גאָרנישט, ער איז אַ גוטער טאַטע. ווען מיין מאַן איז נישטאָ פערגעסט ער נישט אַריינצוקומען צו מיר און עפּעס ברענגען. —

— און וואָס זענען די פּליאָטקעס, וואָס מען הערט, אַז עפּעס קומט צווישען אייך מיט אייער שווער פאָר נישט קיין אַנשטענדיגע זאַכען? איז דאָס אמת? — פרעגט ווייטער דער רב.

די פרוי וואַרפט אַ בליק אויפ'ן שווער, וועלכער האַלט די אויגען אַראָב, און נאָכהער רופט זי אויס מיט כעס: וואָס עפּעס פרעמדע מענשען מישען זיך אַריין אין שטוב־זאַכען?

ס'ווערען נאָך אויסגעהערט שכנים, עדות. די שוויגער, א:ב פּאַזמירט און הויבט אָן שרייען אויף דעם אַלעם, וואָס זי האָט געזעהן.

נאָך אַ לענגערע הפסקה טראָגט אַרויס דער רב אַ אורטייל, אַז ביז'ן חודש סיון זאָלען ווערען ליקווידירט אַלע אינטערעסען און עס וועט פאָרקומען אַ גט.

8־טונג! —— 8־טונג!
סאָדע־וואַסער־פאַבריקאַנטין בעקער, שיך־סוח ים (אבוהניקעס)
און אַנדערע.

די דרוקעריי
ד. שיינבוים
ראַדאָם, רינעק 10
נעמט אָן אַלערליי דרוק־אַרבייט ווי: באַנדראָלען און עטיקעטען צו פלעשלעך לעמאָניאַדע, ברויט־קוויטלעך, פערשידענע שיך־עטיקעטען אויף אַלערליי קאָלירען און ד. ג.
100 וויזיטובקעס — נאָר 2 זל.
ביליגע פּרייזען! קומט און איבערציינגט אייך!

אָבגעבען אַ לויב דעם רבונו של עולם, וואָס איך בין שוין איבערגעקומען דאָס, וואָס אַלע מענשען וועלען סוף כל סוף מוזען איבערקומען. איך בין צופרידען, וואָס דער טוידט איז שוין געקומען. גלייכער און בעסער אַזוי איידער זיך אַזוי פיעל צו מוטשען און אַדורכגעהן אַזוי פיעל גיהנום־דיגע יסורים פון זיך, פון ווייב, פון קינדער און פון דער גאַנצער וועלט. גלייכער. גלייכער אַזוי און ווען איך פערמאַך אַזוי פאַמעליך צו די אויגען — ווייס איך נישט ווי אַזוי ס'איז געשעהן, מיט וועלכען נס — איך הויב אָן זעהן און דערקען אַלע. וואָס שטעהען אַרום מיר. דער האַלדז, פיהל איך, איז בעפרייט געוואָרען פון די אייזען־צוגעפּרעסטע פינגער, וואָס האָבען מיך געדרוקט און געקוועטשט. עפּעס טהוט מיר נאָך אַ ביסעל וועה, אָבער ס'איז שוין נישט געפעהרליך. אָבער דאָך האָט זיך מיין קערפּער נאָך נישט אויפגעהערט צו טרייסלען און שאָקלען זיך ווי אַ הערבסט־בלעטעל אין דער לענג און ברייט און די זעלבע צוויי רויטע מיט בלוט־אָנגעגאָסענע הענד האַלטען מיך פאַר די לאַצען און די זעלבע פריהערדיגע הייזעריג־גרילצעדיגע שטימע שניידט ווי אַ שאַרף צוקאַרבט מעסער.

— דו פאַרשיווער זשיד, דו פערשאָלטענער יעוורעי, אַ רוח אין דיינע... דו שפּיאָן איינער, פון ווען ביסטו עס געוואָרען אַזאַ רוסישער פּאַטריאָט און וואו זענען דיינע זשידאָווסקע ברידערלעך, וואָס זענען פערקויפט צום דייטש צו שפּיאָנירען אונזערע רוסישע פּאָזיציעס און פעסטונגען, וואַרט — האָט ער גענומען מיר זעצען אין די צייהן — דו הינטישער ביין, מיר וועלען זיך מיט אייך אָברעכנען, איך וועל דיך ווי אַ הינד דערשיסען און דיינע טעכטערלעך מיט דיין פרעהליך ווייבעלע וועלען מיר נעמען מיט זיך און נאָכדעם וועלען מיר זיך נעמען צו דיינע ברידערלעך, וואַרט, דו טריפה'נער ביין—

דאָס אויסרעדענדיג האָט דאָס יונגע אָפיצירעל אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָלווער און אויסגעשטעלט מיר אין פּנים אַריין. אָבער דאָ האָט זיך אַ שטעל אַריין געטוהן אין מיטען מיין יונגערע טאָכטער איהם גענומען אין איהרע אָרעמס און קושענדיג, האַלזענדיג זיך געבעטען ביי איהם: האָב רחמנות, שיס נישט, איך האָב דיך ליעב, איך וועל מיט דיר מיטגעהן און אַבי לאָז לעבען מיין פאָטער, טהו עס אין נאָמען פון אונזער ליעבע—

די ווערטער פון מיין טאָכטער האָבען מיך מעהר געשניטען און מעהר וועה געטוהן ווי די בעליידיגונגען און מיין לעבענס געפעהר. איך וואָלט בעסער פערליב גענומען דעם רעוואָלווער־שאָס, איידער אַזעלכע ווערטער צו הערען פון אַ אייגען קינד, אָבער איך

בּעריכט פון דער פּסח-אקציע בּיי דער יודישער קהלה אין ראדאם.

פונאנדערגעטיילטע שטיצעס אויף מתן-בסתר אין יאָהר 1930

לויט דעם אלפאבעט	אנערקענטע שטיצעס: צאָהל	אנערקענטע שטיצעס: אויף אַ סומע	געשיקט פער-פאָסט: שטיק	געשיקט פער-פאָסט: אויף אַ סומע	איבערגעגעבּן דורך פערזאָנען: שטיק	איבערגעגעבּן דורך פערזאָנען: אויף אַ סומע	צוריקגעקומען חזרות: שטיק	צוריקגעקומען חזרות: אויף אַ סומע	ענטגילטיג האָבּן גענאָסן: פערזאָנען	ענטגילטיג האָבּן גענאָסן: אויף אַ סומע
A.	12	245.—	10	215.—	3	50.—	3	65	10	200.—
B.	28	555.—	22	410.—	6	145.—	3	80	25	475.—
C.	14	325.—	10	200.—	5	125.—	1	20	13	305.—
D.	7	135.—	6	95.—	2	40.—	1	20	6	115.—
E.	4	80.—	3	60.—	1	20.—	—	—	4	80.—
F.	29	500.—	25	420.—	5	90.—	5	75	25	435.—
G.	27	460.—	20	340.—	7	120.—	2	45	25	415.—
H.	15	270.—	13	230.—	2	40.—	2	30	13	240.—
I. J.	5	100.—	3	60.—	2	40.—	—	—	5	100.—
R.	28	520.—	24	450.—	5	90.—	4	80	25	460.—
L.-Ł.	15	255.—	14	230.—	2	25.—	2	30	13	225.—
M.	22	405.—	15	230.—	8	175.—	—	—	22	405.—
N.O.P.	13	245.—	10	170.—	3	75.—	—	—	13	245.—
R.	32	605.—	22	440.—	10	165.—	3	60.—	29	545.—
S-Sz.	35	615.—	27	470.—	10	135.—	5	110.—	31	515.—
T.U.	9	160.—	8	130.—	2	30.—	3	50.—	6	110.—
W.	17	270.—	12	180.—	5	90.—	1	20.—	16	250.—
Z.	19	310.—	13	215.—	6	95 —	2	25.—	17	285.—
	331	6 055.—	257	4 545.—	84	1.570.—	37	710.—	298	5.405.—

די שטיצעס זענען פעסטגעשטעלט געוואָרען
לויט פאָלגענדער הויך:

2	פערזאָהן	צו	5	זל.	—	10 זל.
84	„	„	10 „		—	840 „
41	„	„	15 „		—	615 „
131	„	„	20 „		—	2620 „
28	„	„	30 „		—	840 „
12	„	„	40 „		—	480 „
298 „						5.405 זל.

פון די ראדאָמער לאַנדסלייט אין אַמעריקאַ דערהאַלטען:
500 דאָלאַר ד״ה 4,435 זל. דעם אונטערשיד פון 970 זל., וואָס די קהלה האָט מעהר פונאַנדערגעטיילט, האָט געדעקט די פערוואַלטונג פון דער גמינע פון פאָנד אויף שטיצעס פאַר אָרימע יודען אויף פּסח.

די דורכשניטליכע אונטערשטיצונג האָט בּעטראָפען איבּער 18 זל.

מעות חטים איז געגעבּען געוואָרען דער געזעלשאַפט „ע ז ר ה״ — 3000 זל.

יום-טוב-קיך פאַר 50 זעלנער און 24 אַרעסטאַנטען, איינגעאָר. ענט אין האַנדוו.-קלוב, האָט בּעטראָפען קרוב 3.500 זל.

צייטווייליגע קהלה-פערוואַלטונג אין ראַדאָם.

האָב קיין כח און קיין מאָכט נישט גע-האט זיך איהם אַקעגענצושטעלען. האָב איך געשוויגען און געלאָזט איהר רע-דען. אָבּער געפיהלט האָב איך בּיי זיך, אַז ווען ס׳געשעהט ווירקליך אַזוי און מיין טאָכטער אַנטלויפט בּיט דעם אָפי-ציר, וואָלט איך נישט געשוויגען, איך וואָלט זיי נאָכגעלאָפען, געשטעלט זיך אין וועג און איך וואָלט אָבּער זיך אָדער זיי דערשאָסען.

איז אָבּער געשעהן אַ נס פון הימעל און ס׳איז צו דעם אַלעם נישט געקו-מען. אומגעריכט האָט מען דערהערט אַ שטאַרקען אַליאַרם איבּער׳ן שטאָדט, סיגנאַלען, טראָמפּייטען האָבּען שטורמיש גערופען דאָס גאַנצע מיליטער, וואָס איז געשטאַנען אין באַלטאַווע, ס׳זאָל זיך פערזאַמלען אויף איין אָרט. די דאָזיגע סיגנאַלען האָבּען בּעדייט, אַז דער שונא איז נאָהענט און מען מוז ווייטער ציהען. זענען טאַקע אַלע אָפי-צירען בּיי מיר אין שטוב געוואָרען דערשראָקען און אַלע זענען זיי, אויך דער צעווילדעוועטער יונגער אָפיציר, אַרויס אַנטלאָפען פון מיין הויז און טאַקע נאָך דעם זעלבּען טאָג אָבּמאַר-שירט פון פאַלטאַווע טיעפער אין אוק-ראַינע.

אַזוי נאָך על פּי נס בּין איך געבּלי-בּען לעבּען און מיין פרוי און טאָכטער זענען געבּליבּען נעבּען מיר. אונזער לאַגע איז אָבּער געוואָרען אויך אונרו-היג און מעהר נישט זיכערער און מיר האָבּען געמוזט נאָכטוהן דאָס מיליטער און אָבּטרעטען פון פאַלטאַווע. כ׳האָב מורא געהאַט דאָ מעהר צו פערבּלייבּען.

(פאָרטזעצונג קומט).

קורסן פאר האנדווערקער-מייסטער.

צוליב דעם, וואס עיז פעראָרדענט געוואָרען, אז אלע האנדווערקער וועלען מוזען האלטען עקזאמענס כדי פעסטצושטעלען זייער עלעמענטארען בילדונג-צענז — ווערט איינגעאָרדענט קורסען פאר האנדווערקער-מייסטער אין לאָקאל פון האנדווערקער-קלוב.

עס ווערט צו דעם צוועק גערופען זונטאג א אלגעמיינע פערזאמלונג 8 אזייגער אָוועגד, אויף וועלכע ה' נ. נייטאן וועט אנגעבען א בעריכט פון די קעלצער האנדוו.-קאמער, אויף וועלכע עס איז לעצטענס בעשטימט געוואָרען ענטגילטיג דער טערמין פון עקזאמענס ביז'ן 15-טען גרודזיען ד. י. דער עקזאמען וועט זיין פאר אלע האנדווערקער, אָהן אויסנאהם.

עס וועט אויך בעשטימט ווערען דער פראָגראם פון די ספעציעלע קורסען פאר עלטערע האנדווערקער, וועלכע די יק"א וויל אונטערשטיצען.

לעהרער-שטרייק אין תלמוד תורה.

די לעהרער'ס אין תלמוד-תורה, וועמען ס'קומט פענסיעס שוין פאר 9 מאָנאטען דראָהען מיט אָבשטעלען זייערע למודים. זייער קריטישע לאגע צווינגט זיי פשוט אָנצונעמען רעפרעסיווע שריט, וואָס קאָנען פעראורזאכען. אז די תלמוד-תורה זאל געשלאָסען ווערען, ווייל מיט זיי סאָלידאריזירען זיך אויך די מלמדים.

די לייטונג פון ת"ת ברויכט אריינגעהן אין די לאגע פון די לעהרערס, אויסצאָהלען זייער שכירות און נישט מעהר דערלאָזען, אז די וועקסלען זאָלען פראָטעסטירט ווערען, אויב זיי ווילען נישט די קינדער זאָלען דארפען איבעררייסען די למודים.

ספאָרט.

יוד. רעפרעזענטאנץ — ר. ק. ס.

3:2 (1:2)

זונטאג דעם 11 מאי איז אויפ'ן קאמפס-פלאַץ פון ר. ק. ס. (אלטען גאָרטען) פאָרגעקומען א מעטש לטובת דעם פוילישען פוטבאָל-פערבאנד צווישען דער יודישער רעפרעזענטאנץ (5 פון מכבי און 6 מאן פון ב"כ) מיט דער שטאַרקער ר. ק. ס.

ביידע מאנשאַפטען הייבען אָן א העפטיגען קאמף און די פערטיידיגער פון ביידע צדדים ליקווידירען כמעט יעדע אַרט פאָזיציע. בעזונדערס האָט ביז דער הפסקה געשפּילט אויסגעצייכנט די יודישע רעפרעזענטאנץ, וואו זיי פיהרען אַדורך שעהנע אַטאַקעס. ר. ק. ס. טויער ווערט כמעט כסדר בעדראָהט און אין רעזולטאט מאכען די יוד. רעפרעז. 2 גאָלען. דאגעגען ר. ק. ס.—נאָר 1 גאָל. דערמיט ענדיגט זיך די ערשטע העלפט.

נאָך דער פויזע שפּילט די יודישע רעפרעזענטאנץ שוואכער און ר. ק. ס. איז רעריבער מעהר אין אַנגריף, ציעלענדיג געפעהרליכע שאָסען אויפ'ן נעגנערס טויער. ר. ק. ס. מאכט נאָך 2 גאָלען און מיט'ן רעזולטאַט 3:2 פאר ר. ק. ס. ענדיגט זיך דער מעטש.

אויסגעצייכנט האָבען זיך ביי דער רעפרעזענטאנץ: דער טויערמאַן (מכבי), מיטעל-פאמאָץ און לינקער פליגעל (ב"כ), רעכטער פאמאָץ (מכבי). שיעדס-ריכטער ה' פּראָוסינסקי — שוואַך און וועניג רעצידירענד.

שיינבוים.

אויפרוף

פון די צעכען-פעראיינען צו דער יודישער האנדווערקער-בעפעלקרונג אין ראדאָמער פאָוויאַט.

חברים האנדווערקער!

אין צוזאמענהאנג מיט'ן ערהאַלטען דעם צירקולאַר № 13 פון 30 1/V אין וועלכען ס'ווערט מיטגעטיילט, אז דער קעלצער וואָיעוואָדא האָט פינאנ-דערגעשיקט צו אלע סטאראָסטעס פון דער קעלצער וואָיעוואָדסטווא א צירקולאר № 59, דאטירט L. P. U. 974 (1) 309/IV לויט וועלכען ס'ווערען אנגעוויזען די סטאראָסטעס די מיטלען ווי אזוי ס'דארפען בעקעמפט ווערען די אומלעגאלע ווארשטאטען, ד. ה. די וועלכע בעזיצען נישט קיין האנדווערקער קאַרטען — איז אלס רעזולטאט דערפון האָט שוין דער ראדאָמער סטאראָסטא ארויסגעגעבען די געהעריגע פעראָרדנונג דער פאָליציי, וועלכע פיהרט שוין ענערגיש אַדורך די קאָנטראָל פון אלע ווארשטאַטען.

חברים האנדווערקער!

שוין 3 יאָהר צייט ווי דער האנדווערקער-קלוב פיהרט די אקציע פון רעגיסטרירען די האנדווערקער-ווארשטאַטען. פיל מיה און צייט איז שוין אָבגעגעבען געוואָרען אָט דער אקציע, אָבער ליידער צום גרויסען בעדוירען איז די אקציע נישט געקרוינט געוואָרען מיט'ן געהעריגען ערפאָלג, און נאָר צוליב'ן נישט געהעריגען אָבשאַצען דעם ענין.

חברים האנדווערקער!

אויב ביז יעצט האָט איהר אויסגעמיטען שטראָפען און זאָגאר פון דער סכנה פון פערמאַכען דעם ווארשטאַט — וואָרענען מיר אייך יעצט אויפ'ן יסוד פון זיכערע ידיעות פון דער קעלצער האנדוו.-קאַמער. אז ס'וועלען יעצט אָהן ריקזיכט בעשטראָפט ווערען די יעניגע האנדווערקער. וועלכע בעזיצען נישט קיין האנדווערקער-קאַרטען.

מיר האַלטען פאַר אונזער חוב צו וואָרענען מעגליך צום לעצטען מאָהל איהר זאָלט נישט גרינגשעצען דעם גאַנצען ענין, ווייל אייערע עקזיסטענצען זענען בעדראָהט.

אום צו פערלייכטערען דאָס אַדורכפיהרען די נויטיגע פאָרמאַליטעטען האָבען די צעכען-פאָרשטעהער בעשלאָסען צו פערגרעסערן די אמט-שעה'ען פון סעקרעטאַריאַט בכדי צו ערמעגליכען אויסצופיהרען אלע פאָרמאַליטעטען וואָס זענען אונבעדינגט נויטיג.

דאָס ביורא פון סעקרעטאַריאַט געפינט זיך אין לאָקאַל פון האנדווערקער-קלוב וואָעל 59 און איז מהעטיג פון 9 ביז 1 נ. מ. און פון 6 ביז 10 אָוו.

חברים האנדווערקער!

גרויסע פעראַנטוואָרטליכע אויפגאַבען; אויפגאַבען אַזעלכע, וואָס זענען נוגע דעם קיום, און די לעבענס-אינטערעסען, וואָס ריהרען אָן די יסודות פון דער עקזיסטענץ פון יודישען האנדווערקער, שטעהען יעצט פאָר. דעריבער מוזען מיר שטאַרקען אונזערע רייהען און אָרגאַניזירען אלע צעכען אום זיך צו שיצען אונזערע עקאָנאָמישע פּלאַצובקעס. דאָס וועלען מיר דערגרייכען נאָר מיט'ן כח פון פעראייניגונג, אָרגאַניזאַציע און קאָנצענטרירונג.

אין נאָמען פון בעקער-צעך: ב. קויפמאַן, י. עהרליכמאַן.

אין נאָמען פון שניידער-צעך: מ. רובינשטיין, מ. שפּילפאָגעל, ח. מ. ראָטבלאַט.

" " " קצבים-צעך: מ. פינקעלשטיין, י. ליבמאַן.

" " " קאָמאַשענמאכער-צעך: י, י. מאַגנישעווסקי, לענדער.

" " " פריזירער-צעך: ס. צימערמאַן, ש. ראָזענבערג.

" " " שיסטער-צעך: א. אורין, לישקעוויטש.

" " " מעטאַלאָווצעס-צעך: י. פעלדמאַן, וויינגארט.

" " " סטאָליאַרעס-צעך: פרידמאַן, ח. גאָלדפארב.

" " " צוקערניקעס-צעך: ב. זילבערשטרום,

" " " היטעלמאַכער-צעך: י. רוטמאַן.

אָרקעסטער-רינג

ביי ברית-טרומפעלדאר אין ראדאָם.

ד"ר וויטאָנסקי גיט 10 זל. און רופט ארויס: ד"ר פאַסטמאַן—לובעלסקא 24, ד"ר טאַאובענפעלד — שראָקא 17.

גאָלדבערג ישראל גיעט 5 זל. און רופט ארויס: רובינשטיין מאיר—לובלינער 38, לעווין לעאָן—זגאָדנא 8, צימערמאַן הערשל — לובלינער 30, קירשענצווייג יעקב — רינעק 14, פרידמאַן אברהם—סט.-קראַקאָווסקי 7, מאנדעלמאַן דוד — לובלינער 9, קופפערבערג גאָדל—קאזימיעזשקא 4, זילבערשטיין יעקב—שפּאַצעראָווא 3,

העלצמאַן קדיש גיט 5 זל. און רופט ארויס: האָנצבערג דוב—לובלינער 30, גרינבוים שמואל—פל יאגיעלאָנסקי 1.

הוראָוויץ — לובלינער נומער 5, זיידענשניר הירש — רוויינסקי 18, זיידמאַן מיכאל — וואָלאָווא נומ. 5, קאָפלער יהושע — רוויינסקי נומ. 4.

אקערמאַן עוזר גיט 5 זל. און רופט ארויס: דאָמבעק הירש—לובלינער 25, זאַלצמאַן יעקב — רוויינסקי נומ. 19, קאָרמאַן הירש לייב — זגאָדנע 5, באָרענשטיין יצחק — " 5, ווארשענבריט יוסף — " 5, ליטוואַק זלמן — רוויינסקי נומ. 19, לעסלער ישעי' — פּאָלנא נומ. 5, בערקמאַן ישראל — לובלינער 29, קאָרמאַן שמריל — זגאָדנא נומ. 5, זילבערבערג משה — מלעטשנא 10,

Żądać w oryginalnem opakowaniu „Bayer".

קאנצערט פון גיסער'ס מוזיק-שולע.

די אין ראדאם פאפולערע מוזיק-שולע פון פ. גיסער, ארדענט-איין היינטיגען שבת-צו-נאכט איהר יעהרלי-כען סימפאנישען קאנצערט.

די מוזיק-שולע פון פ. גיסער עק-זיסטירט שוין א רייהע יאהרען און אין פערלויף פון דער צייט בעוויזען זיך קונה עם צו זיין א דאנק איהרע ערפאלגרייכע פערדיענסטען אויפ'ן גע-ביעט פון מוזיקאלישע אויסבילדונג פאר דער ראדאמער יוגענד. דורך דער צייט האט די שולע ארויסגעגעבען תלמידים, וועלכע פערנעמען אנגעזעהע-נע ערטער אין די העכסטע מוזיק-אקא-דעמיעס און קאנסערוואטאריום'ס.

דער היינטיגער קאנצערט האט דעם צוועק צו ווייזען דער עפענטליכקייט וואס די שילער האבען אויסגעלערענט און וואסערע קענטניסען זיי האבען אין אט דער שולע ערווארבען. דער קאנ-צערט פערדיענט בלי ספק אויף א צאהלרייכען בעזוך פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם.

ערשטע יאהרצייט נאכ'ן פערשטארבענעם פרעזעס נתן זיגמאן ז"ל.

היינטיגען שבת פאלט-אויס די ערש-טע יאהר-צייט נאכ'ן פערשטארבענעם פרעזעס פון סוחרים-פעראיין נתן זיג-מאן. שוין א יאהר אבגעלאפען זייט דער שרעקליכער קאטאסטראפע, אבער ס'איז געגוג נאך פריש ביי יעדען אין זכרון, די גרויסע אבידה.

צו דער יאהר-צייט, ס'הייסט היינ-טיגען זונטאג ווערט ארויפגעשטעלט א מצבה אויפ'ן קבר. פון דעם ביז איצט נאך געפהרטען פרעזעס און ס'איז דער חוב, אז דאס ראדאמער יודישע סוח-רים'טום זאל קומען אויפ'ן אוהל אום אנוועזענד צו זיין בעת דער מצבה-ענטהילונג. אויפ'ן וועג אין זיין שליחות פון די סוחרישע אינטערעסען איז פרעזעס זיגמאן געפאלען, און אומגעקומען ווי א געטרייער שומר אויף זיין פאסטען.

כבוד זיין אנדענקען.

וויכטיג נייעס

פאר אבוה"ז. און שוסטער-בראנזשע!

אנשטאט אין האנד נעם איך אן צו נייען קעדרעס מיט זייד, אויף א ספעציעלע מאשין — שנעל, שעהן, ביליג. — קומט איבערצייגט אייך!

ביי: מ. רינגערמאכער

לובלינער 3, ערשטער שטאק פאבריק פון סאנדאלין.

אכטונג! ראדאמער לעטניקעס! אכטונג!

איך מאך בעקאנט, דאס מיין לאנגיעהריגער **פענסיאנאט** אין גארבאטקע

איז אפען

און געפינט זיך אין גרויסען וואלד אין דער ווילע נימער 19 און איז איינגעארדענט מיט די בעסטע בעקוועמליכקייטען.

זוניגע צימערען, געשמאקע קיך און זארגפעלטיגע בעהאנדלונג פאר די געסט.

מיט אכטונג **א. זענמאן.**

פאהן-רינג פון „מנורה" אין ראדאם.

יחיאל קירשענבוים—נאוואגראדזקי 22 ענטפערט דעם ה' י. ביאלסקי מיט 3 זל. און רופט ארויס: שמולעק גורפינקעל—פוקסאלנא, מאניעק ווייגענשפערג — סלאוואצקיעגא, גאדעק קופפערבערג, קאפיל פעלדמאן.

פ"ר רעגינא מעלכיאהר ענטפערט דעם ה' יצחק ביאלסקי מיט 3 זל. און רופט ארויס: פ"ר מאניא מילא—לובלינער 25, פ"ר רעגינא גאלד-שטיין—סט קראקאווסקי 5, ה' הער-שעל מאנדעלבוים—סט. קראקאווסקי 5
פ"ר ראכעלא שערמאן — וואלאווא 15
פ"ר פעלא גאלדפארב — וואלאווא 15

ישראל גאלדבערג — לובלינער 26 צאהלט איין 5 זל. און רופט ארויס:
יחיאל דאנציגער — לובלינער 29
ישראל בערגמאן — „ 29
פ"ר ליובא ראזענבוים — „ 26
פ"ר פעלי קליין — „ 26

שלמה ראטמאן צאהלט איין 5 זל. און רופט ארויס: אביש העלפאנד - וואלאווא
פייוועל צוקער — לובלינער 11,
הימעלפארב הענעך — לובלינער 26
פישל לענגא — רוויינסקי 21
מרדכי גערטנער — רוויינסקי 4
בלייוואס (מסדה) — רוויינסקי 16

א ווילע אויף ארענדע

א ווילע פון 22 שטובען מיט א עס-צימער און קיך

איבערצוגעבען אויף דזיערזאוויע

די ווילע געפינט זיך אין א גוט-קלימאטישער געגענד. אלע צימערען זענען שעהן און זוניגע און געפינען זיך אין וואלד.

די ווילע איז אין דאמבראוו נעבען שידלאווצע.

גענויע אינפארמאציעס ביי ד"ר צונג, ראדאם, לובלינער 33.

Biuro Prośb i Podań

p. f. **„PROLITEX"**

RADOM, WAŁOWA 5, oficyna 1-sze piętro.

ZAŁATWIA:

Sprawy paszportowe
Mieszkaniowe
Wszelkie Tłomaczenie
i inne.

Redaguje Podania:

Do Władz Sądowych
Skarbowych
Administracyjnych
i Wojskowych.

Windykacja należności w całej Polsce.

Informacje o zdolności kredytowej

Przepisywanie na maszynach.

Biuro czynne: od godz. 9-ej rano do 7-ej wieczór.

קעלצער אבטיילונג.

צי הערשט א איינהייטליכקייט אין קלוב פון די יודישע ראטמענער פון שטאדט-ראט.

דינסטאג האט דער שטאדט-ראט אנ-געהויבען בעטראכטען דעם בודזשעט פרעלימינאר אויפ'ן יאהר 1930.

באלד ביים אנהויב האט ראטמאן ד"ר פעלץ ערקלערט, אז צוליב דעם, וואס דער בודזשעט בעטרעפט העכער 3 מיליאן זלאטעס און לויט אלע וואהר-שיינליכקייטען וועט זיין ביז 2 מיליאן זלאטעס (!) דעפיציט, איז ער דערי-בער פאר אפשיקען דעם בודזשעט אהן דיסקוסיעס צוריק צום מאגיסטראט.

די ענדעקישע ראטמענער זענען פאר אפשיקען עס באלד אין דער קאמיסיע אריין כדי עס צו בעטראכטען.

ראטמאן לעווי כרעק דאן ארויס אין א לענגערע רעדע מיט א ערקלע-רונג, אז דער יודישער ראטמענער-קלוב איז פולשטענדיג מסכים מיט דער טעטיגקייט פון מאגיסטראט און קריטי-דאריזירט זיך מיט זיינע פארשלאגען.

פרעגען מיר: וואס זאל אלזא דאס הייסען ד"ר פעלץ — געגען, ראטמאן לעווי — פאר. צי איז שוין דער שלום געשטערט?

געגרינדעט אין קעלץ א יודישען לעגיאן א. נ. „בערעק יאסעלעוויטש"

היינטיגע וואך איז אין לאקאל פון דער קהלה פארגעקומען די גרינדונג'ס פערזאמלונג פון א לעגיאן-אבטיילונג א. נ. פון בערעק יאסעלעוויטש.

ארגאניזירט די גרופע האבען די ה"ה: קאמפאניעגט, קאראליצקי און אב-טיילונג'ס - קאמענדאנט גרינשפאן פון ווארשא.

אויפרוף פון הרב ראפאפארט וועגען שטיצען די „ליגע פאר לופט-פערטיידיגונג"

אין צוזאמענהאנג מיט דער פראק-לאמירטער פראפאגאנדע-וואך פאר דער „ליגע פאר לופט-פערטיידיגונג" האט דער קעלצער רב הרב ראפאפארט ארויסגעלאזט א אויפרוף צו די יודישע בעפעלקערונג צו שטיצען די זאמעל-אקציע לטובת די ליגע, ווי אויך צו דעקלארירען זיך אלס מיטגלידער פון דער דאזיגער וויכטיגער אינסטי-טוציע.

OBWIESZCZENIE.

Magistrat miasta Radomia — na mocy art. 25 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 roku o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. Ust R. P. Nr 23 poz. 202) — podaje do publicznej wiadomości, że przystępuje — na mocy art. 21 punktu a) tegoż Rozporządzenia — do sporządzenia planów zabudowania miasta w kolejności następujące:

1) tereny Marjackie,
2) fragment ul. Podjazdowej obok Wytwórni do przejazdu kolejowego,
3) ul. Koszarowa od ul. Jacka Malczewskiego do Kieleckiej,
4) grunta państwowe od Warszawskiej do Kozienieckiej,
5) rondo połączenia ul. Długiej, Narutowicza i Moniuszki,
6) wytworzenie ulicy pomiędzy ul. Moniuszki a Ogrodową, około kościoła Marjackiego,
7) część placu Jagielońskiego niebrukowanego.
8) przeprowadzenie ulicy od Podjazdowej do kolonji im. Limanowskiego do granicy gruntów miejskich,
9) wytworzenie ulicy na osi fabr. Monopolu Tytoniowego od Marywilskiej do Wałowej,
10) plac przed Starostwem z ulicą do ul. Długiej.

Szczegółowy plan zabudowania i plantacji terenów dawnego folwarku państwowego Marjackie, włączone do miasta Radomia, obejmuje 62 ha 9786 mtr².

Z projektem planu zabudowania zainteresowani mogą zaznajomić się w Wydziale Budownictwa Magistratu m. Radomia (ul. Basenowa 10) w okresie od 15 maja do 15 czerwca r. b. w godzinach od 10 do 13 codziennie z wyjątkiem niedziel i dni świątecznych.

W okresie od 15 czerwca (dzień następny po zakończeniu pierwszego okresu) do dnia 15 lipca r. b. interesowani mogą zgłaszać do Wydziału Budownictwa Magistratu m. Radomia wnioski, dotyczące wspomnianego wyżej fragmentu zabudowania.

Ogłoszenie o terminie wyłożenia projektów zabudowania następnych fragmentów i zgłoszenia wniosków przez zainteresowanych nastąpią oddzielnie.

Radom, dnia 28 kwietnia 1930 r.

MAGISTRAT MIASTA RADOMIA.

דער יידישער
האנדווערקער - פעראיין
אין קעלץ שרייבט אויס
א קאנקורס
אויף א קוואליפיצירטען **סעקרעטאר**

פאר דער ביורא פון פעראיין.
אפערטען אנצוגעבען אין לאקאל פון פעראיין קאזיא 2.

Kino „ŚWIT" Teatr

Dziś i dni następnych
Film dźwiękowy na aparatach
WESTERN ELECTRIC
p. t.

Pieśn Żywiołów

w rolach głównych:
Lupe Velez, Gary Cooper
i Louis Volhelm.

Cudowna muzyka! Śliczna pieśni!

Wystrzegać się naśladownictw

o podobnym brzmieniu

גענוסט פון דער זעלטענער געלעגענהייט!

די ראדאמער שטאדטישע גאזאווניע

פיהרט אויס **גאז-אינסטאלאציעס** אויף די בעסטע בעדינגונגען,
ראטעס אויף א טערמין פון 12 מאנאטען.
ווען א גרעסערע צאהל לאקאטארען פיהרען דורך די גאז-אינסטאלאציעס אין זייערע וואהנונגען
דאן קאסט דאס מיט גאנצע 50% ביליגער

ספעציעלע גאז-אפאראטען צו קאכען, צו הייצען, צו פרעסען, אויף בעדער, אויף פערשידענע אנדולאציעס איז שטענדיג צו בעקומען אויף סקלאד אין די גאזאווניע.

קאקס גראבען פאר צענטראל-בעהייצונג און פאר קוזשניעס און **קאקס דראבנע (מיאל)** פאר ציעגעלניעס איז צו בעקומען אין יעדען קוואנטום אין דער גאזאווניע.

אויף דעם בעסטען מארט **פרעפארירטע סמאלע** צו שמירען דעכער צו די נידריגסטע פרייזען פערקויפט הורט און דעטייל די גאזאווניע.

קארבאלינעאום צו פרעפערירען האלץ אויף **בענזאל** צו פיהרען ברען-מאטארען פערקויפט יעדען קוואנטום די גאזאווניע.

ווער עס וויל זיך מאכען דאס לעבען בעקוועם, איינארדנען זיין ווירטשאפט אויפ'ן פראגרעסיווען און עסטעטישען פארמאט און איבערהויפט פאר נישט טייער געלד און אויף צוגענגליכע בעדינגונגען דארף נישט פערזאהמען נאר בעצייטענס ווענדען זיך אין די גאזאווניע פערזענליך אדער טעלעפאניש לויט דעם נומער טעל. 134 אדער בריפליך אויף דעם פאסט-קעסטעל נומער 28. ווי פאר א קליינע איינצאהלונג אלס אנגאבע ווערט זיין וואהנונג בענייט מיט די אלע איבערנדערמאנטע מכשירים, וואס בעשאפען איהם נאר צופרידענהייט און בעקוועמליכקייט.

ZARZĄD GAZOWNI MIEJSKIEJ
w RADOMIU.

פעלדשער ה. גרינשטיין, ראדאם, לובעלסקא 30. פרייזן מעסיקע.

Redaktor Ch. M. Herc

Drukarnia Wyd. „Radomer-Kielcer Leben" Radom, Szwarlikowska 10.